

اندیشه گفتوگو

دکتر حسین سلیمی بجزستانی
دانشیار مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی

گفتوگو یعنی صحبت با کلام صادقانه و روی باز، و کلام در صورت مبادله نشدن با دیگران می‌میرد.

مکالمه (دیالوگ) اولین شکل ارتباط است و اینکه چگونه این مرام اجرا شود و چه استفاده مشخصی از آن بشود، به مسائل مختلف در عمل مربوط می‌شود. وقتی انسان خود را در دنیای تفکر طرف مقابل احساس می‌کند، شرایط را برای یک جریان گفتوگو خلق کرده است. اکثر مردم از جنگ و نزاع روزنامه‌ها و خطوط سیاسی خسته شده‌اند و به قلبی گرم و اعصابی آرام نیاز دارند. ما قومی عقل‌گرا هستیم و باید به معجزه گفتوگو باور داشته باشیم. گفتوگو انواع مختلفی دارد؛ از طرفی ممکن است به‌طور تصادفی و به دلیل به‌وجود آمدن شرایطی مناسب و بدون برنامه قبلی شکل بگیرد و از طرف دیگر، گفتوگوهای هدف‌دار وجود دارند که راهبرد (استراتژی) خاصی را دنبال می‌کنند و در آن‌ها به‌طور مشخص درباره یک موضوع بحث می‌شود. انواع دیگری از گفتوگو هم بین دو نوع اصلی فوق وجود دارند.

مسلماً در صورت تمرین و ممارست برای کسب توانایی‌های محوری گفتوگو نتایجی نیز در زندگی روزمره خود خواهیم دید و این امر در سایر امور زندگی نیز مؤثر خواهد افتاد؛ به‌نحوی که

داشتن گوش شنوا برای شنیدن حرف‌ها و نظرات طرفین مشاجره (چه دو دانش‌آموز باشند چه همکار و والدین) برای ما مشاوران مهارتی حرفه‌ای به حساب می‌آید. در هنر مشاوره پرهیز از تعصب در ایدئولوژی و رأی و نظر خود نیز الزامی است.

ما باید بتوانیم به طرفینی که هنگام منازعه و مشاجره حتی به خون یکدیگر تشنه‌اند، گوش بدهیم و مواضع آن‌ها را بفهمیم. خود را به‌جای انسان دیگر گذاشتن و دنیای تفکر او را مزه و لمس کردن از جمله نکات ضروری در گفتوگوهاست؛ زیرا پس از آن‌هاست که کلام رد و بدل خواهد شد. این موضوع آن‌قدر مهم است که حتی می‌توان زبان مشترکی بین انسان و زمین و خاک یافت که انسان بتواند با طبیعت هم‌گفتوگو کند. ما ارتباط روحانی خود را با طبیعت گم کرده‌ایم. روزگاری برای کشاورزان، کشت و زرع حالت مناسک مذهبی را داشت؛ به نحوی که هنگام کاشت و بذرافشانی ذکر می‌گفتند در آن زمان، جریان فن و صنعت هنوز در کشت و کار نفوذ نکرده بود.

درگیر بودن در درد و ترازوی مشترک می‌تواند شرایط گفتوگو را آماده سازد. گفتوگو در حیات یک قوم و ملت جای خاصی دارد. به‌خصوص هنگامی که پای تحولات یا منازعات در میان است.

پدران و مادران در گفت‌وگو با فرزندان، زنان یا شوهران، آموزگاران و شاگردان و همکاران با هم تفاهم و صمیمیت بیشتری در روابط خود کسب کنند.

چارچوب و ضوابط لازم برای گفت‌وگو

۱. ایجاد ظرف و فضای مناسب که در آن همه اعضای شرکت‌کننده احساس امنیت کنند؛ جالب است بدانیم برای ایجاد چنین فضایی مدت‌ها گفت‌وگو لازم است! روند گفت‌وگو به تضادها و تفاوت‌ها، خشونت و نرمش، عمق و آرامش و بلندی و پستی احتیاج دارد. در جلسات گفت‌وگو و مشاوره، بزرگ‌ترین خطر تمایل به کنار گذاشتن صاحبان افکار دیگر و نظریات مخالف و منتقدان است که در این صورت گروه بی‌تحرک خواهد شد.
۲. راهنمای گفت‌وگو؛ دومین شرط لازم، داشتن همیار و راهنماست که وظیفه اصلی او آماده کردن و ایجاد ظرف و فضای مناسب برای گفت‌وگوست.
۳. شفافیت هدف؛ وظیفه راهنما این است که در مواقع خاص و بحرانی، اهداف گفت‌وگو را یادآوری کند. اگر چنین کاری انجام

نشود، ممکن است فضا و ظرف به سادگی متزلزل و سست گردد. در برخی شیوه‌های مشاوره گروهی، هدف روشنی جز خودشناسی و رشد شخصی به صورت کلی مطرح نمی‌شود؛ هرچند راهبرد (از جمله تعامل و بازخورد در گروه) مشخص است.

- در یک گفت‌وگوی واقعی توجه به نکات زیر ضروری است:
- موضع یادگیرنده داشتن به جای موضع عالم و دانا گرفتن
 - احترام کامل به طرف مقابل
 - آمادگی دریافت و باز بودن ذهن
 - از دل سخن گفتن (حرف دلت را بزن، از سخن کم کن).
 - گوش دادن (انسان اگر با تمام وجود گوش کند، فضا را کشف خواهد کرد).
 - پرهیز از شتاب، پیش‌داوری و طرح فرضیات
 - میل به جویندگی
- چنانچه مایل به کسب اطلاعات بیشتر درباره این موضوع باشید، می‌توانید به کتبی که در این زمینه ترجمه یا تألیف شده‌اند، از جمله «با هم اندیشیدن، راز گفت‌وگو» نوشته مارتینا و مایر ترجمه فاطمه طباطبایی، انتشارات اطلاعات مراجعه فرمایید.

